

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

The Leadership of the Twenty-first Century School Administrators
under the Jurisdiction of the Office of the Secondary Education
Service Area 29

พ่องพรรณ พลราช¹, เกริกไกร แก้วล้วน²

Phongpan Ponrat¹, Grekgrai Kaewluan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน ครูผู้สอน จำนวน 335 คน รวมทั้งสิ้น 458 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และ F

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตาม

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Master of Education Program in Educational Administration, Ubon Rathathani Rajabhat University).

² อาจารย์, ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Lecturer, Ed.D. Faculty of Education, Ratchathani Rajabhat University)

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่าไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีนโยบายที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์โดยสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบตรงกับความสามารถของบุคลากร ไม่ยืดหยุ่นเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนมีความเมตตา เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21, ภาวะผู้นำ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

The research aimed to study and compare the leadership of the twenty-first school administrators under the jurisdiction of the Office of the Secondary Education Service Area 29 classified by positions, working experiences and school size; and to examine the recommendations of the administrators and teachers on the leadership. The sample used in the research consisted of 123 school administrators and 335 teachers. A sample size was determined by Krejcie and Morgan's table. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with a total confidence value of .97. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were as follows.

1. The leadership of the twenty-first century school administrators in the study was found to be at a high level.

2. The opinions of the administrators and teachers towards administrators' leadership, classified by working experiences, and school size

found to be statistically different at .05 level of significance, while classifying by positions revealed no difference.

3. The recommendations and guidelines to develop the leadership of the school administrators in the study were as follows. The administrators should be far-sighted and well-informed with the changing events; they should be knowledgeable and competent; they should administer with a good governance; they had to treat others in a fair and equal way; they should be able to engage the communities in determining the strategies in driving the schools; assignments should be given according to the individuals' ability and aptitude; they should not be too disciplined and too flexible; technology should be introduced in the instructional process; they should be ethical, virtuous and willing to listen to others.

Keywords: 21 Century School Leadership, Leadership, Office of Secondary School Area

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้โลกมีลักษณะเป็นโลกที่ไร้พรมแดน มีการกระจายของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อองค์กรต่างๆ ได้มุ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ที่เพิ่มขึ้น (จันทกานต์ ต้นเจริญพานิช และนิตยา เงินประเสริฐศรี, 2550 : 82) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้วงการศึกษาในประเทศไทยจำเป็นต้องตอบสนองต่อความท้าทายที่ต้องเผชิญ เราต้องการรูปแบบการทำงานที่สามารถพัฒนากรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะสามารถจัดการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เยาวชนไทยกำลังเผชิญอยู่ (วิจิตรรัตน์ ควรดี และ ฌมณ จีรังสุวรรณ, 2558 : 18)

สังคมในยุศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมความรู้ สังคมสารสนเทศ และสังคมเครือข่าย จึงทำให้ผู้นำในยุคนี้และยุคหน้า จำเป็นต้องมีคุณลักษณะพิเศษบางประการ คือ ทักษะคิดใหม่ ทักษะใหม่ และความรู้ใหม่ในข้อจำกัดและโอกาสของ ICT และ การใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะใน 3Cs คือ การใช้คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร และเนื้อหา รวมทั้งมัลติมีเดีย อันเป็น

คุณลักษณะที่ควรต้องมี เพิ่มเติมจากคุณสมบัติที่ดีที่มีอยู่แบบดั้งเดิม เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความศรัทธา ความผูกพัน และอื่นๆ นอกจากนั้นแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลสำหรับผู้นำในยุค ดิจิตอล ยังประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความอยากรู้อยากเห็นทาง ปัญญา และความกระหายใคร่รู้ต่อความรู้ใหม่ ซึ่งต้องเข้าใจว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิตอลนั้น ไม่ใช่ สิ่งที่คงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557)

อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์การประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็ นองค์การภาครัฐ หรือภาคเอกชนย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำ (Leader) ผู้นำมีความสำคัญในการสร้าง ความสำเร็จให้กับองค์การ โดยมีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นกุญแจสำคัญในการกำหนด ความสำเร็จหรือความล้มเหลวให้กับองค์การ ซึ่งความสำเร็จขององค์การมิได้ขึ้นอยู่กับ กระบวนการ วัฒนธรรม เทคโนโลยี เทคนิค และการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ แต่เป็นบทบาท ของบรรดาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีพลังที่จะกำหนดอนาคตของตนเองได้ Tichy and Cohen (1997, อ้างถึงใน จันทกานต์ ตันเจริญพานิช และ นิตยา เงินประเสริฐศรี 2550 : 82-83) และครอเพิร์ต (Crawford) ได้กล่าวถึง ทักษะเพื่อความสำเร็จของผู้นำสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ว่า ในปี 2010 ได้มีความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการศึกษาว่าคุณภาพ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ สถานศึกษา และดังที่ Linda Darling-Hammond นักการศึกษาแห่ง Stanford University ได้ กล่าวไว้ว่า “ผู้บริหารที่มีความสามารถไม่ได้มีมาแต่เกิดแต่สามารถพัฒนาขึ้นได้” (high-performing principals are not just born, but can be made) ซึ่งต้องอาศัยการฝึกอบรม หรือการพัฒนาในทักษะที่สำคัญ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556 : 75-76) ซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิ์ เขียวศรี (2543 อ้างถึงใน พิมพ์ธาดา วัจนวงศ์ปัญญา และคณะ, 2556 : 209) ที่กล่าวว่าจาก การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการบริหาร การศึกษา และการพัฒนาองค์กรการศึกษา ทำให้ทราบว่าหน่วยงานทางการศึกษามีบทบาทใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก และสามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนา ประเทศในทุกๆ ด้าน องค์กรหรือหน่วยงานทั้งปวงย่อมจะต้องมีผู้บริหารสูงสุดทำหน้าที่ รับผิดชอบหน่วยงานนั้น

จากความสำคัญของการก้าวเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เห็นความสำคัญ และตระหนักถึง ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา และการบริหารการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน

ศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อทราบข้อมูลการมีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การบริหารงาน และการทำงานที่มีคุณภาพก้าวสู่ความเป็นมาตรฐานสากลได้อย่างมีความสุข และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การสร้างเครื่องมือ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในปีการศึกษา 2559 โดยผู้วิจัยศึกษาเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวน 74 โรงเรียน ข้าราชการครูจำนวน 2,819 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 184 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,635 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 6 มิถุนายน 2559, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูผู้สอน จำนวน 335 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2559 โดยศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมจำนวน 63 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ

ตามขั้นตอนดังนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน นคร เสรีรักษ์ และภรณ์ ติราชภูริวิเศษ, 2555 : 52-53) จำนวน 458 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เพื่อให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการในกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในขอบข่ายภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 ด้าน คือ ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร ด้านการบริหารจัดการบุคคล ด้านการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน และด้านค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103) และตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในขอบข่าย 10 ด้าน คือ ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร ด้านการบริหารจัดการบุคคล ด้านการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน และด้านค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 101) ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเพื่อการเปรียบเทียบใช้การทดสอบค่า (t-test) ใช้สูตรเมื่อกลุ่มตัวอย่างที่เปรียบเทียบไม่เกิน 2 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยใช้เปรียบเทียบของตัวแปรตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การทดสอบค่า F- test ใช้สูตรเมื่อมีกลุ่มตัวอย่างที่เปรียบเทียบมากกว่า 2 กลุ่มซึ่งผู้วิจัยใช้เปรียบเทียบของตัวแปร ขนาดของโรงเรียน 3) สถิติที่ใช้ในการบรรยายพรรณนา 4) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach (Coefficient

Alpha's Cronbach) และการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาใช้การพิจารณาด้วยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่า IOC

สรุปผลการวิจัย

ผลการจากศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดย ภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1.1 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และ รายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการวางแผนเพื่อพัฒนาเชิงกลยุทธ์ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน และ ผู้บริหารสามารถบริหารทรัพยากรอื่นๆ ในโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 ด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณา รายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อย ที่สุดคือ ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่าน ระบบเครือข่ายออนไลน์

1.3 ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน พบว่า ความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อ พิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษานำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ในการ ขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชน

1.4 ด้านการบริหารจัดการองค์กร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และราย ข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหาร สถานศึกษาสามารถมอบหมายภาระงาน ความรับผิดชอบให้กับบุคลากรได้เหมาะสม และตรง

ตามความสามารถของแต่ละบุคคล และข้อที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเที่ยงธรรม และให้ความเป็นธรรมกับบุคลากรในองค์กรโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.5 ด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษานำวิจัยเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.6 ด้านการเรียนรู้ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการนำนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกับหน่วยงานอื่นๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

1.7 ด้านการประเมินผลงาน และการบริหารบุคลากร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีเกณฑ์การประเมินคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานเชื่อถือได้

1.8 ด้านการบริหารจัดการบุคคล พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน

1.9 ด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรนำการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน

1.10 ด้านค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตนเสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง และด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผนไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านในการกำหนดนโยบาย และการปกครอง ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีความรู้ ความสามารถ มีนโยบายที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชน จัดแบ่งหมวดการทำงานให้ตรงกับความถนัด หรือความสามารถ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ไม่ควรยืดหยุ่นเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และนำวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนมีความเมตตา เสียสละ ยอมรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่น มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ บุซยพรรณพรหมวาทย์ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งเพ็ญประภา ธรรมบุตร (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนซึ่งมีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะที่ดีในการบริหารสถานศึกษา ย่อมจะทำให้สถานศึกษานั้นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ มัทนา ศรีโยธา (2550 : 140) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อุเทน โรมพันธ์ (2552:ง-จ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านภาวะผู้นำ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ข้าราชการครู ในสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านภาวะผู้นำและความสามารถของผู้บริหาร

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการทำงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับจักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน 21 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง และสอดคล้องกับ มยุรา ศรีสมุทร (2555) ได้ศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารและครู สังกัดองค์กรส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้บริหาร และครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีทฤษฎีต่อการปฏิบัติตามแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 เมื่อพิจารณาตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสุมาลี ละม่อม (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน คือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ จินดา วงศ์อำมาตย์ (2550) ได้ศึกษาภาวะผู้นำร่วมสมัยในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ใน

โรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำร่วมสมัยในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในด้านนี้สูง ควรส่งเสริมโดยผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. ควรพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ด้านการกำหนดนโยบาย และการปกครอง โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร

3. ควรพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องนำวิจัยมาใช้ในการบริหาร วางแผน และพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

2. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นๆ เช่น วุฒิการศึกษา เพศ อายุ เป็นต้น

4. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการศึกษา กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ. (2553). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- จันทกานต์ ตันเจริญพานิช และ นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2550). *ทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำภาครัฐของไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21*. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์. 33 (มกราคม) : 82-90.
- จินดา วงศ์อำมาตย์. (2550). *ภาวะผู้นำร่วมสมัยในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นคร เสรีรักษ์ และ ภรณี ดีราษฎร์วิเศษ. (2555). *วิจัยไม่ใช่เรื่องยาก*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- บุษยพรรณ พรหมวาทย. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1*. การศึกษาค้นคว้าการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์ธิดา วัฒนวงศ์ปัญญา และคณะ. (2558). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 208-221
- เพ็ญประภา ธรรมบุตร. (2556). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- แพรวดาว สอนองผัน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มยุรา ศรีสมุท. (2555). *การศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารและครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- มัทนา ศรีโยธา. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- วัจนารัตน์ ควรดี และณมน จีรังสุวรรณ. (2558). *การปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21*. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. 93 (มกราคม – มีนาคม) : 12-20.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธี.
- _____. (2542). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธี.
- ศรุตพิงศ์ ภูวพัชรวรานนท์. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุมาลี ละม่อม. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุรศักดิ์ อินศรีไกร. (2556). *ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2*. รายงานการพัฒนาหลักสูตรนักบริหารระดับสูงกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- อุเทน โรมพันธ์. (2552). *การปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านภาวะผู้นำ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Hoy, W. K. and C. G. Miskel. (1991). *Educational Administration*. Singapore: McGraw-Hill International Editions.